

PERSDIENST

PERSVOORSTELLING

uitz. 28.10.1984

MADE IN VLAANDEREN :

T A N T E S

woensdag 26 september '84
Omroepcentrum
9 L 7

Zondag 28 oktober.

20.35 u.

TV 1

MADE IN VLAANDEREN : TANTES

Naar het boek van Cyriel Buysse

Scenario Rudy Geldhof
Regie Juul Claes

Een programma van Winnie Enghien
Produktie dienst Drama

advies Dr. Jef Jansen, psychiater
fotografie en camera Ralf Boumans
geluid Jules Goris
muziek Pieter Verlinden
uitvoering BRT Big Band olv. Freddy Sunder
mixage Leo Meeusen
opnameleiding Rose-Marie Vleugels
dramaturgie Marga Neiryndck

Rolverdeling

Clemence	Dora Van der Groen
Estelle	Denise Deweerdt
Victoire	Emmy Leemans
Clara	Tessy Moerenhout
Adrienne	Sien Eggers
Edmée	Loes Van den Heuvel
Dufour	Alex Wilequet
Max	Peter Rouffaer
Marie	Hilde Van Haesendonck
Raymond	Herbert Flack
Edmond Verstratsje	Vic De Wachter
Evarist Verstratsje	Johan Van Lierde
Manse	Jenny Tanghe
en met	Walter Cornelis
	Goele Derick
	Ugo Prinsen
	Johan Van der Bracht
	Machteld Ramoudt
	Frans Vercammen
	Suzanne Saerens
	Cecile Rigolle

Anno 1920. Het kinderrijke burgergezin Dufour wordt gedomineerd door drie rijke tantes, die voortdurend dreigen met onterven. Wanneer dochter Adrienne verliefd wordt op de hereboer Raymond, een levensgenieter, willen de tantes deze passie met alle middelen doen luwen.

TANTES

Cyriel Buysse was - zachtjes uitgedrukt - een controversieel auteur. Wat sommige critici over hem dachten kunnen we lezen in "Boekengids" van 1927 : "Buysse is het type van de perverse dekadent, de cynische anti-klerikalist, de vuilschrijver die aast op passies, de letterkundige die Vlaanderen, zijn eerlijke naam en zijn zaak meer kwaad heeft gedaan dan iemand zich kan indenken." Dergelijke stijlbloempjes waren niet uniek. Maar Buysse heeft het zijn tijdgenoten dan ook niet gemakkelijk gemaakt.

Hij was niet katholiek, maar liberaal (en stak daarbij zijn sympathie voor de opkomende socialisten niet onder stoelen of banken). Bovendien Vlaming, maar geen flamingant. Wanneer hij in 1897 een artikel over 'Flamingantisme en flaminganten' publiceert in De Amsterdammer, zijn de echo's hoorbaar tot in de Belgische Senaat. En Buysse heeft het geluk en het ongeluk de zoon van een vermogende familie te zijn. Door zijn huwelijk met een Nederlandse weduwe verbetert hij zijn materiële positie nog aanzienlijk, wat hem in staat stelt zich uitsluitend aan zijn schrijverschap te wijden. Tegelijkertijd wordt hij hierdoor zijn hele verdere leven niet helemaal serieus genomen : een talentvol iemand, maar toch maar een 'amateur', iemand die niet van zijn pen moest leven.

Werkelijke erkenning en waardering heeft Buysse dan ook pas na zijn dood gekregen. En natuurlijk is het goed in eigen hart te kijken : nu pas ontdekken film- en televisie welke schat aan dramatische stof Buysse heeft nagelaten. Het is aan de critici om erover te oordelen of hem hiermee recht dan wel onrecht is aangedaan.

De roman "Tantes" werd gepubliceerd in 1924. Op dat moment was Buysse 65 jaar oud en begrijpelijkerwijs heeft hij het gros van zijn literaire produktie, waaronder zijn - achteraf beschouwd - belangrijkste werken achter de rug. Tussen de publikatie van zijn novelle 'De biezenstekker' in 1890 in De Nieuwe Gids en 'Tantes' liggen grosso modo 17 romans, 19 verhalenbundels en 4 toneelstukken. Bovendien wordt deze roman geschreven in een weinig produktieve periode, vergeleken tenminste bij de jaren vóór 1914. Net voor en na 'Tantes' schrijft Buysse bovendien geen werken meer die - opnieuw achteraf beschouwd - belangrijk kunnen genoemd worden.

Toch wordt 'Tantes' geroemd als een hoogtepunt in het romanoeuvere van Buysse. Volgens L. Monteyne gaf hij "de volle maat van zijn psychologisch uitbeeldingsvermogen", Marc Galle ziet het als het beginpunt van de nieuwe roman in Vlaanderen, Kees Fens vindt Buysse in dit werk "op de top van zijn schrijverschap".

Nu is literaire verdienste zeker geen argument om tot een verfilming over te gaan. Het tegendeel is dikwijls waar. Interessant is echter dat de argumenten waarmee 'Tantes' tot meesterwerk gepromoveerd werd, grosso modo dezelfde zijn die ons ertoe aanzetten er een televisieversie van te maken.

'Tantes' is een structureel meesterstuk. Het is gebouwd met relatief eenvoudige technieken : parallelisme en contrastwerking. Op het eerste gezicht gemakkelijke, want doorzichtige procédés. Buysse is echter een meester in het zeer consequent doorvoeren ervan. Achteraf bekeken kunnen werken als 'Het leven van Rozeken van Dale', ' 't Bolleken' en 'Het volle leven' wat hun structuur betreft gezien worden als uitgebreide vingeroefeningen, als voorbereidingen op 'Tantes'.

Er zijn twee keer drie hoofdfiguren. Drie oude vrijsters hebben evenveel nichtjes die nog ongetrouwd zijn en niet veel kans op een huwelijk maken. Toch

wordt een van de meisjes verliefd op de levensgenieter Raymond. De tantes zullen deze liefde echter met alle middelen onmogelijk maken.

De titel slaat niet alleen op de oudere generatie. Door de beslotenheid van milieu, waaruit geen ontsnappen mogelijk is, zijn de drie jonge meisjes voorbestemd om ook 'tantes' te worden. Op hun beurt zullen zij de levens van anderen gaan beheersen, net zoals hun leven door de tantes gedomineerd werd. Want zelf zullen zij geen nakomelingen krijgen : zij zitten immers "op hun geld zoals op hun deugd". Er is veel geld om anderen mee te beheersen en evenredig veel deugd die moet verdedigd worden.

De tantes hebben een broer. Hij is de vader van de nichtjes. En die hebben ook een broer. Zoals zijn vader is hij de enige die door zijn huwelijk ten minste potentieel uit de greep van "de schikgodinnen" kan blijven. Hij doet het echter niet, de tirannie van het geld drijft ook hem terug naar de familie. Pikant detail : het eerste kind van broer Max is een jongen. De toekomst van het geslacht Dufour is verzekerd, de kring is gesloten.

Door dit procédé wordt de handeling zowel in de ruimte als in de tijd versterkt. Buysse tekent een milieu dat hij zeer goed kent, nl. de burgerij in een klein provinciestedje. Buiten dit stadje en zijn omgeving evolueren de personages niet. Max gaat wel op huwelijksreis (hij doet daarbij zowel de Riviera als het Vaticaan aan), maar dat doet hij enkel om daarna beslister dan ooit de positie in te nemen waarin zijn vader zich bevindt : die van een laffe burger die buigt en beeft voor de deugd- en geldcultuur. Het verliefde koppel Adrienne en Raymond willen vluchten, maar Adriennes geestesziekte belet hun ontsnapping op het laatste moment.

Bovendien kunnen we veronderstellen dat ook de tantes uit een vergelijkbare situatie komen. Zoals het in het verleden was, zo zal het ook in de toekomst zijn. Vluchten kan niet meer. Buysse als pessimist. Nog een hoofdkenmerk van zijn werk. Zelden heeft hij zich hoopvol getoond over de toekomst.

Ook de andere figuren lopen parallel. Zo zal de rol van de autoritaire tante Clemence overgenomen worden door Clara, de chagrijnige introvertie van Victoire zal zich doorzetten in Edmée, in de goedige tante Estelle vinden we Adrienne terug. Zoals haar tante zal ook zij ten onder gaan aan een onmogelijke want verboden liefde. Adrienne wordt er geestesziek door, maar toch is het verschil met Estelle niet groot. Zij is tijdens haar leven al gestorven, net zoals haar zuster over wie Buysse bij de begrafenis opmerkt dat er geen bloemen zijn "omdat tante die niet gewild had; en er waren geen tranen omdat ze geen kinderen naliet, die haar konden bewenen. Tante had niet geleefd".

Naast deze doorgedreven parallelen werkt Buysse heel knap met contrasten. In de eerste plaats zijn er opnieuw de personages. De tegenpool van de laffe, opportunistische Max is de hereboer Raymond, een levensgenieter die vroeger samen met Max geregeld de bloemetjes buitenzette. Volgens Kees Fens moet Buysse in Raymond, de gezonde, vitale buitenman iets van zichzelf in zijn positie tegenover het opgeroepen milieu getekend hebben. Dat is waarschijnlijk, maar niet zo meteen duidelijk. Wel verlaat Buysse geregeld zijn positie van onbevooroordeeld verteller om grimmige commentaar te geven op de manier waarop de tantes hun leven en dat van hun nichtjes geregeld hebben : " ... hun enige troost en toevlucht was de kerk en die bezochten zij geregeld twee maal daags, 's ochtends en 's avonds, zo trouw en zo geregeld als de notabele drinkebroers hun vaste herbergen bezochten. Daar, in de kerk, louterde zich de ziel en verhief zich het wezen."

Deze personages staan natuurlijk in verschillende verhoudingen tot de natuur, ook een belangrijk dramatisch gegeven. In tegenstelling tot Struvels is de natuur bij Buysse geen element dat mede de karakters en hun gedragingen bepaalt,

maar veeleer een decorelement. ^{marvun=} Maar wel wordt het uitstekend gebruikt als ondersteuning van de dramatiek : het stormt als Raymond alleen en vertwijfeld achterblijft, het is stil en kalm en sereen als na een regenbui wanneer de twee overblijvende zusjes Adrienne voor de eerste keer gaan opzoeken in het krankzinnigengesticht.

Deze eenvoudige procédés zijn tot op een onvoorstelbaar niveau doorgedreven, zonder nochtans ooit in karikatuur of in simplistische schildering te vervallen. Het blijft doorzichtig maar is daarom niet gemakkelijk. En zeker is het zeer effectvol. Het gevolg is dat Buysse nog meer dan in zijn ander werk een "mededelingen"-roman heeft geschreven. Hij verdiept zich niet in de zielerorselen van zijn personages, maar maakt duidelijk wat er gebeurt door nauwkeurige beschrijvingen en veelvuldige associaties.

Bij de verfilming is de verleiding dan ook groot om deze beeldentaal letterlijk over te nemen. Scenarist Rudy Geldhof en regisseur Juul Claes zijn daar soms bewust van afgeweken. Een film is nu eenmaal een ander medium dat gehoorzaamt aan andere wetten dan een roman. Soms wordt Buysse gevolgd en het is verbazend om te zien hoe filmisch zijn eigen beelden, associaties en structuren werken. Het is geen kleine prestatie om zestig jaar na datum modern te zijn. Wellicht staan we hiermee een stapje verder op de lange weg naar erkenning van een auteur die het - volgens zijn bewonderaar en criticus Kees Fens - aandurfde "om een provinciaal te zijn zonder provincialistisch te willen of te kunnen zijn".

Winnie Enghien,
producer

Tantes

BUYSSE-BOEK ZONDAGAVOND OP UW SCHERM OM 20 U. 3

„Tantes” het verhaal van een onmogelijke liefde

Zondagavond wordt op TV-1 in het raam van „Made in Vlaanderen” om 20 u. 35 „Tantes” van Cyriel Buysse uitgezonden. Het is het verhaal van het burgersgezin Dufour, dat gedomineerd wordt door drie rijke tantes, die onafgebroken dreigen met onterven. Centraal in deze film staat Adrienne, die verliefd wordt op hereboer Raymond, een levensgenieter, die door zijn gedrag de tantes tegen zich in het harnas jaagt.

Cyriel Buysse publiceerde zijn roman „Tantes” in 1924. Hij was toen al 65 en had het gros van zijn literaire produktie — met als belangrijkste titels „Het recht van de sterkste”, „De biezenstekker” en het toneelstuk „Het gezin Van Paemel” — al achter de rug. Toch wordt dit boek door een eminent criticus als Kees Fens als „de top van zijn schrijverschap” beschouwd.

Deze roman is structureel in alle opzichten geslaagd, temeer omdat Buysse er met relatief weinig middelen in gelukt is een sublieme contrastwerking tussen de diverse personages

te schetsen. In de context van zijn hele oeuvre zijn „t Bolleken” en „Het volle leven” vingeroefeningen geweest voor „Tantes”, het verhaal van drie oude vrijsters, die enkele nietjes hebben, die ongetrouwd zijn en weinig kans op een huwelijk maken. Als een van de meisjes verliefd wordt op levensgenieter Raymond, proberen de tantes dit met alle mogelijke middelen onmogelijk te maken.

Opmerkelijk is dat de titel van Buysse's boek niet alleen slaat op de oudere generatie, maar evenzeer op de jonge meisjes

die uit de beslotenheid van hun milieu niet kunnen ontsnappen en eigenlijk voorbestemd zijn om eveneens „tantes” te worden.

Het vervoeg van het verhaal laat zich raden: op hun beurt zullen zij de levens van anderen gaan beheersen, net zoals hun leven door de tantes gedomineerd werd. Zij zullen zelf geen nakomelingen hebben, want zij zitten namelijk op hun geld zoals op hun deugd.

De tantes hebben een broer, hij is de vader van de nichtjes, die ook een broer hebben. Hij is net

zoals zijn vader de enige, die door zijn huwelijk uit de greep van de „schrikgodinnen” kan ontsnappen. Tegen de verwachtingen in doet hij dat niet, want de tirannie van het geld drijft hem terug naar de familie. Niet te veronachtzamen detail bij dit alles is, dat het eerste kind van broer Max een jongen is, waardoor de toekomst van het geslacht Dufour is verzekerd.

NATUUR ALS DECORELEMENT

Buysse tekent met „Tantes” een

milieu, dat hij uitstekend kent, meer bepaald de burgerij in een provinciestadje waar het leven volgens bepaalde wetmatigheden verloopt. Het pessimisme, dat dit boek ademt, werd door scenarist Rudy Geldhof en regisseur Juul Claes voortreffelijk in beeld gebracht. Vooral de evolutie van de relatie tussen de verliefden Adrienne en Raymond, die uiteindelijk willen vluchten, is voortreffelijk gevisualiseerd. Dusdanig zelfs dat, als Adrienne's geestesziekte dat verhindert, je als kijker met een

wrang gevoel blijft zitten.

Belangrijk is dat de personages in deze film in verschillende verhoudingen tot de natuur staan. De natuur is bij Buysse een decorelement, dat dient als ondersteuning van de dramatiek. Zo stormt het als Raymond alleen vertwijfeld achterblijft en is het stil als een zus de krankzinnig geworden Adrienne in een instelling gaat opzoeken. De verfilming van „Tantes” is geslaagd, omdat regisseur en scenarist niet slaafs Buysse's beeldentaal hebben gevolgd, maar alles in het werk hebben gesteld om dit boek tot een voor de moderne kijker aanvaardbaar geheel te transponeren.

De belangrijkste rollen van „Tantes” worden vertolkt door Dora Van der Groen (tante Clemence), Denise Deweerdt (tante Estelle), Tessy Moerenhout (tante Clara), Sign Eggers (Adrienne), Peter Rouffaer (Max) en Herbert Flack (Raymond).

Carlos ALLEENE

MADE IN VLAANDEREN: «TANTES»

Op zondag 28 okt. na Sportweekend, wordt op de BRT in de reeks «Made in Vlaanderen» de verfilming getoond van het boek «Tantes» van Cyriel Buysse. De film is gemaakt naar het scenario van Rudy Gheldof in een regie van Jef Claeys. Als voor-naamste acteurs en actrices hebben we Dora Van der Groen, Denise Deweerdt, Emmy Leemans, Tessy Moerenhout, Alex Willequet, Jenny Tanghe, e.v.a.

TANTES

Cyriel Buysse was — zachtjes uitgedrukt — een kon-troversieel auteur.

De roman «Tantes» werd gepubliceerd in 1924. Op dat moment was Buysse 65 jaar oud en begrijpelijkerwijs heeft hij het gros van zijn literaire produktie, waaronder zijn — achteraf beschouwd — belangrijkste werken achter de rug.

Tussen de publicatie van zijn novelle «De biezenstekker» in 1890 in De Nieuwe Gids en «Tantes» liggen grosso modo 17 romans, 19 verhalenbundels en 4 toneelstukken. Bovendien wordt deze roman geschreven in een weinig produktieve periode, vergeleken tenminste bij de jaren vóór 1914. Net voor en na «Tantes» schrijft Buysse bovendien geen werken maar die — opnieuw achteraf beschouwd — belangrijk kunnen genoemd worden.

Toch wordt «Tantes» genoemd als een hoogtepunt in het romanoeuvre van Buysse.

PARALLELEN

«Tantes» is een structureel meesterstuk. Het is gebouwd met relatief eenvoudige technieken: parallelisme en kontrastwerking. Op het eerste gezicht gemakkelijke, wat doorzichtige procedés. Buysse is echter een meester in het zeer konsekvent doorvoeren ervan. Achteraf bekijken kunnen werken als «Het leven van Rozeken van Dale», «'t Bolleken» en «Het volle leven» wat hun structuur betreft gezien worden als uitgebreide vingeroefeningen, als voorbereidingen op «Tantes». Er zijn twee keer drie hoofdfiguren. Drie oude vrijsters hebben evenveel nichtjes die nog ongetrouwd zijn en niet veel kans op een huwelijk maken.

Toch wordt een van de meisjes verliefd op de levensgenieter Raymond. De tantes zullen deze liefde echter met alle middelen onmogelijk maken.

De titel slaat niet alleen op de ouders generatie. Door de beslottenheid van milieu, waaruit geen ontsnappen mogelijk is, zijn de drie jonge meisjes voorbestemd om ook «tantes» te worden. Op hun beurt zullen zij de levens van anderen gaan beheersen, net zoals hun leven door de tantes gedomineerd werd. Want zelf zullen zij geen nakomelingen krijgen: zij zitten immers «op hun geld zoals op hun deugd». Er is veel geld om anderen mee te beheersen en evenredig veel deugd die moet verdedigd worden.

De tantes hebben een broer. Hij is de vader van de nichtjes. En die hebben ook een broer. Zoals zijn vader is hij de enige die door zijn huwelijk ten minste potentieel uit de greep van «de schrikgodinnen» kan blijven. Hij doet het echter niet, de tirannie van het geld drijft ook hem terug naar de familie. Pikant detail: het eerste kind van broer Max is een jongen. De toekomst van het geslacht Dufour is verzekerd, de kring is gesloten.

Door dit procédé wordt de handeling zowel in de ruimte als in de tijd versterkt. Buysse tekent een milieu dat hij zeer goed kent, nl. de burgerij in een klein provinciestadje.

Buiten dit stadje en zijn omgeving evolueren de personages niet. Max gaat wel op huwelijksreis (hij doet daarbij zowel de Riviéra als het Vaticaan aan), maar dat doet hij enkel om daarna beslister dan ooit de positie in te nemen waarin zijn vader zich bevindt: die van een laffe burger die buigt en beeft voor de deugd- en geldcultuur. Het verliefde koppel Adrienne en Raymond wil vluchten, maar...

Bovendien kunnen we veronderstellen dat ook de tantes uit een vergelijkbare situatie komen. Zoals het in het verleden was, zo zal het ook in de toekomst zijn. Vluchten kan niet meer. Buysse als pessimist. Nog een hoofdkenmerk van zijn werk.

Ook de andere figuren lopen parallel. Zo zal de rol van de autoritaire tante Clemence overgenomen worden door Clara, de chagrijnige introvertie van Victoire zal zich doorzetten in Edmée, in de goedige tante Estelle vinden we Adrienne terug. Zoals haar tante zal ook zij ten onder gaan aan een onmogelijke wat verbo-

den liefde. Adrienne wordt er geestesziek door, maar toch is het verschil met Estelle niet groot. Zij is tijdens haar leven al gestorven, net zoals haar zuster over wie Buysse bij de begrafenis opmerkt dat er geen bloemen zijn «omdat tantie die niet gewild had; en er waren geen tranen omdat ze geen kinderen naliet, die haar konden bewenen. Tante had niet geleefd».

KONTRASTEN

Naast deze doorgedreven parallellen werkt Buysse heel knap met contrasten. In de eerste plaats zijn er opnieuw de personages. De tegenpool van de laffe, opportunistische Max is de hereboer Raymond, een levensgenieter die vroeger samen met Max geregeld de bloemetjes buitenzette. Volgens Kees Fens moet Buysse in

Raymond, de gezonde, vitale buitenman iets van zichzelf in zijn positie tegenover het opgeroepen milieu getekend hebben. Dat is waarschijnlijk, maar niet zo meteen duidelijk. Wel verlaat Buysse geregeld zijn positie van onbevooroordeeld verteller om grimmige commentaar te geven op de manier waarop de tantes hun leven en dat van hun nichtjes geregeld hebben.

Marc Galle: „Mannen zijn niet de mooiste figuren bij Buysse”

De minister

ging met „tantes”

van Buysse

naar psychiater

door Mark Vlaeminck

BRUSSEL – „Tantes is voor mij een hoogtepunt in de evolutie van de bourgeoisroman en de auteur, Cyriel Buysse, mag je gerust onze Vlaamse de Maupassant noemen”. Hij mag dan wel op dit ogenblik minister zijn van de Vlaamse Gemeenschap, in hart en nieren blijft germanist Marc Galle een literatuurkenner. En liefhebber.

Drie vrouwen ziek door seksuele frustraties

Zondagavond komen de Tantes op televisie. Cyriel Buysse schreef dit werk in 1924, acht jaar voor zijn dood. De tantes zijn de drie ongehuwde zusters van meneer Dufour. Door hun rijkdom en te verwachten nalatenschap tirannizeren zij hem en zijn drie dochters. Er is de erg kwezelachtige tante Clemence, de in wezen niet zo slechte maar in verbittering meegesleepte en onderdanige tante Estelle en de zure tante Victoire. Dufour heeft ook een zoon Max die met de rijke erfdochter Marie trouwt, uiteraard met de zegen van de tantes, maar de drie dochters van Dufour, Clara, Adrienne en Edmée, hebben minder perspectieven. Als landjonker Raymond, een vriend van Max, verliefd wordt op Adrienne, verzetten de tantes zich met al hun ouwewijvenkrachten tegen die ontluikende liefde. Adrienne eindigt in een instelling voor geesteszieken.

Een vrolijk verhaal kan je dit bezwaarlijk noemen.

De spanning zit dan ook meer in de volgehouden sterk psychologische tekening van de ver-smachtende manier waarop vrouwen, hier de tantes, hun medemensen doodpesten.

Waanzin

Dat die psychologische wurg-greep uiteindelijk tot waanzin leidt, wordt in Buysse's werk slechts summier voorbereid: „In haar ogen was iets vreemds gekomen, iets verwaalds en ver-stards.”

Galle: „Ik heb Tantes laten lezen door een psychiater en hem dan de vraag gesteld of geestes-ziekte tengevolge van seksuele frustraties zich inderdaad zo plots kan manifesteren. Het antwoord was: ja. Dat gebeurt.”

Maar de ondergang van Adrienne is niet alleen het gevolg van de haat van de tantes maar ook van de lafheid van mannen. Meneer Dufour trekt zich weinig aan van wat er rond zich gebeurt, Max kiest zijn carrière boven het geluk waarop zijn zuster recht heeft en ook Raymond is meer een egoistische bon-vivant dan een harts-tochtelijke en konsekvente min-naar.

Galle: „Bij Buysse zijn het wel vaker de mannen die de vrouwen uitbuiten. Ofwel worden ze seksueel misbruikt ofwel worden ze op een andere manier de das omgedaan. De mannen zijn niet de mooiste figuren in Buysse's werk.”

Zondag
om 20 u. 35
op BRT

Sien Eggers (Adrienne) en Herbert Flack (Raymond) in „Tantes”: geld en familieprestige belangrijker dan liefde... (Foto BRT)

Dora Van der Groen, Emmy Leemans en Denise Deweerdt: de tyrannieke tantes...(Foto BRT)

Top-aktrices met grootse vertolking in BRT-film

Verpletterd onder geld en 'deugd'

door Huib Dejonghe

De verfilming van Cyriel Buysse's „Tantes” door BRT-regisseur Juul Claes is even bitter-ontroerend als zopas de televisiebewerking van Simonons „De Burgemeester van Veurne” is geweest. Is het verhaal verschillend, dan is het niet moeilijk diepere gelijkenissen te vinden tussen beide „portretten” van mensen uit de betere burgerij van een Vlaams provinciestedje. Misschien is Simonon iets sterker nog, iets diepmenselijker, omdat bij hem de onderdrukker tenondergaat, terwijl bij Buysse, meer

voor de hand liggend, het onderdrukte meisje (en met haar de familie) het slachtoffer is.

In beide gevallen gaat het alvast om mensen die de gevangene zijn van anderen: van familieleden, van mensen met geld en (of) macht, in ruimere zin van de gemeenschap en de „tijd” waarin zij leven. Vluchten kan niet meer, stipt producer Winnie Enghien hier terecht bij aan. Ook niet als bij Buysse zelfs al de reiskoffer klaar staat.

Scenarist Rudi Geldhof (van wie wij volgende week alweer een bewerking zien van een Belcampo-verhaal) had dankbare stof aan de Buysse-roman, waarvan de Nederlandse criticus Kees Fens zegt dat Buysse het schreef „op de top van zijn schrijverschap”. Struktuur en opbouw lenen zich namelijk uitstekend voor film-dramatische stof. Het sterkst komt dit tot uiting in de tweemaal drie personages van enerzijds de drie tantes en anderszijds de drie nichtjes. Zelfs hun karakters — én naar uiteindelijk blijkt, ook hun ervaringen — komen min of meer overeen. Naar het einde toe ziet men duidelijk hoe de cirkel gesloten is of, zo men wil, hoe de geschiedenis zich steeds herhaalt (toen toch nog). En dat is voor een scenarist en een filmer een dankbare (daarom niet noodzakelijk gemakkelijke) opgave.

Geldhof heeft zich aan het kronologisch verloop gehouden, zonder met artistieke franjes de aandacht af te leiden van het psychologisch-dramatisch gebeuren. Een enkele keer moet men zich verzoenen met dramatische konventies waardoor men wel heel snel van vreugde overgaat naar drama, maar regisseur Juul Claes heeft enkele taferelen sterk geësceneerd. Al of niet tegen de achtergrond van de wisselende na-

tuur, zoals die door kineast Ralf Boumans in mooie beelden is gevangen.

De televisiefilm „Tantes” toont overduidelijk hoe mensen kapotgaan onder de druk van geld en „deugd”, die maar al te vaak de dekmantel, zonniet het alibi en de drijfveer zijn voor wel zeer onkristelijk optreden tegenover de medemens. In dit verhaal is het nichtje Adrienne het slachtoffer, maar mét haar ook de anderen. De zedeles is duidelijk. Wellicht zelfs iets té duidelijk: men kan het laatste fragment overbodig achten. De film — die zeker al lang genoeg was — had kunnen eindigen na het bezoek aan Adrienne en met de woorden „het is met haar gedaan”. Dat de nichtjes voortaan de vlag van erf tante overnemen, dat hoefde niet nog eens nadrukkelijk door nicht Clara te worden gezegd. Wat bij Buysse en zijn tijd nodig of begrijpelijk was, moest niet noodzakelijk in een hedendaagse film worden overgenomen.

De film is alvast uitstekend vertolkt. Dora Van der Groen is ongewoon juist als de vrouwelijke en op een bepaalde manier ook „subtiële” diktator, wier optreden steunt op eigen verbittering en op onderdrukking door financiële macht, met valse kristelijke deugden en het familieprestige als excuus of alibi. Het slachtoffer, het nichtje Adrienne, wordt fijngevoelig en met enkele mooie momenten gespeeld door een verrassende Sien Eggers.

Het is niet de geringste verdienste van de regisseur, dat hij ook de andere acteurs meestal de juiste toon heeft laten vinden. Meer dan ooit heeft met dit werkje de serie „Made in Vlaanderen” haar ware naam verdiend: het Vlaams kijkpubliek zal er zondagavond, al of niet in tranen, zichzelf maar al te goed in herkennen.

„Tantes”, naar het
boek van Cyriel Buysse

Vluchten kan niet meer...

De verfilming van Cyriel Buysse's „Tantes” door BRT-regisseur Juul Claes is even bitter-ontroerend als zopas de televisiebewerking van Simenon's „De Burgemeester van Veurne” is geweest. Is het verhaal verschillend, dan is het niet moeilijk diepere gelijkenissen te vinden tussen beide „portretten” van mensen uit de betere burgerij van een Vlaams provincie-stadje. Misschien is Simenon iets sterker nog, iets diepmenselijker, omdat bij hem de onderdrukker ten ondergaat, terwijl bij Buysse, meer voor de hand liggend, het onderdrukte meisje (en met haar de familie) het slachtoffer is.

In beide gevallen gaat het alvast om mensen die de gevangene zijn van anderen: van familieleden, van mensen met geld en (of) macht, in ruimere zin van de gemeenschap en de „tijd” waarin zij leven. Vluchten kan niet meer, stipt producer Winnie Enghien hier terecht bij aan. Ook niet als bij Buysse zelfs al de reiskoffer klaar staat.

Scenarist Rudi Geldhof (van wie wij volgende week alweer een bewerking zien van een Belcampo-verhaal) had dankbare stof aan de Buysse-roman, waarvan de Nederlandse criticus Kees Fens zegt dat Buysse het schreef „op de top van zijn schrijverschap”. Structuur en opbouw lenen zich namelijk uitstekend voor film-dramatische stof. Het sterkst komt dit tot uiting in de tweemaal drie personages van enerzijds de drie tantes en anderzijds de drie nichtjes. Zelfs hun karakters — en naar uiteindelijk blijkt, ge-

BRT

zondag 20u35

deeltelijk ook hun ervaringen — komen min of meer overeen. Naar het einde toe ziet men duidelijk hoe de cirkel gesloten is of, zo men wil, hoe de geschiedenis zich steeds herhaalt (toen toch nog). En dat is voor een scenarist en een filmer een dankbare (daarom niet noodzakelijk gemakkelijke) opgave.

Geldhof heeft zich aan het kronologisch verloop gehouden, zonder met artistieke franjes de aandacht af te leiden van het psychologisch-dramatisch gebeuren. Een enkele keer moet men zich verzoenen met dramatische konventies waardoor men wel heel snel van vreugde overgaat naar drama, maar regisseur Juul Claes heeft enkele tafereelen sterk geënceneerd. Al of niet tegen de achtergrond

van de wisselende natuur, zoals die door cineast Ralf Boumans in mooie beelden is gevangen.

Zedeles

De televisiefilm „Tantes” toont overduidelijk hoe mensen kapotgaan onder de druk van geld en „deugd”, die maar al te vaak de dekmantel, zoniet het alibi en de drijfveer zijn voor zeer onkristelijk optreden tegenover de medemens. In dit verhaal is het nichtje Adrienne het slachtoffer, maar met haar ook de anderen. De zedeles is duidelijk. Wellicht zelfs iets te duidelijk: men kan het laatste fragment overbodig achten. De film — die zeker al lang genoeg was — had kunnen eindigen na het bezoek aan Adrienne en met de woorden „het is met haar gedaan”.

Dat de nichtjes voortaan de vlag van eritante overnemen, dat hoefde niet nog eens nadrukkelijk door nicht Clara te worden gezegd. Wat bij Buysse en zijn tijd nodig of begrijpelijk was,

moet niet noodzakelijk in een hedendaagse film worden overgenomen.]

De film is alvast uitstekend vertolkt. Dora Van der Groen is ongewoon juist als de vrouwelijke en op een bepaalde manier ook „subtiele” diktator, wier optreden steunt op eigen verbittering en op onderdrukking door financiële macht, met valse kristelijke deugden en het familieprestige als ekskuus of alibi. Het slachtoffer, het nichtje Adrienne, wordt fijngevoelig en met enkele mooie momenten gespeeld door een verrassende Sien Eggers. Het is niet de geringste verdienste van de regisseur, dat hij ook de andere acteurs meestal de juiste toon heeft laten vinden. Meer dan ooit heeft met dit werkje de serie „Made in Vlaanderen” haar ware naam verdiend: het Vlaams kijkpubliek zal er zondagavond, al of niet in tranen, zichzelf maar al te goed in herkennen. (HDJ)

«Tantes»: Buysse schitterend verfilmd

BRT 1, 20 u.35, Made in Vlaanderen.

Tantes is de verfilming van het gelijknamige boek van Cyriel Buysse, naar een scenario van Rudy Geldhof en geregisseerd door Juul Claes.

Cyriel Buysse was op zijn zachtst gezegd een controversieel auteur: hij was niet katholiek maar liberaal, en maakte bovendien geen geheim van zijn sympathie voor de opkomende socialisten. Daarbij was hij wel Vlaming, maar geen flamingant. Ten slotte had Buysse het geluk dat hij vermogend was, zodat hij zich uitsluitend aan het schrijven kon wijden. Daardoor werd hij zijn hele leven lang, ondanks zijn overduidelijk talent, toch maar beschouwd als een „amateur“ die niet van zijn pen moest leven.

De roman **Tantes** verscheen in 1924, toen Buysse 65 jaar oud was en het grootste deel van zijn literaire produktie (met zijn belangrijkste werken) achter de rug had. Bovendien werd deze roman geschreven in een weinig produktieve periode: net vóór en na dit boek schreef Buysse geen echt belangrijke werken meer.

Toch wordt **Tantes** geroemd als een hoogtepunt in zijn oeuvre. Volgens L. Monteyne gaf Cyriel Buysse hier „de volle maat van zijn psychologisch beeldingsvermogen“. Marc Galle beschouwt het boek als „het beginpunt van de nieuwe roman in Vlaanderen“ en Kees Fens vindt dat Buysse in dit werk „de top van zijn schrijverschap“ had bereikt.

Drie goeie redenen om vanavond te kijken.

tantes, cyriel buysse

En «Made in Vlaanderen» (een bizarre titel als je het mij vraagt) gaat door, ditmaal met «Tantes» van Cyriel Buysse, naar een scenario van Rudy Geldhof. Rudy heeft reeds meer dan eens bewezen dat hij van wanten weet; hij kan «in beelden denken», en hij schrijft goede dialogen.

Dora Van der Groen – steeds enorm aanwezig op het scherm –, Denise Deweerdt, Emmy Leemans, Sien Eggers en vele anderen zijn van de partij. Juul Claes voert de regie, en Pieter Verlinden schreef de muziek.

Zondag 28 oktober, TV 1, 20.35 u.

nauwgezet vervuld. Voor de schone schijn althans, want wat van belang is, is het uiterlijke fatsoen. En aan dat fatsoen zal dochter Adrienne (gespeeld door Sien Eggers) ten onder gaan.

Geld is van niet minder belang en speelt eveneens een grote rol in de ondergang van Adrienne, die drie rijke ongehuwde tantes heeft, zusters van haar vader, die er voortdurend mee dreigen het gezin Dufour te onterven, als de Dufours zich niet gedragen zoals het hen belieft. Hetgeen erop neerkomt dat de dochters Dufour bovenal de echt vrouwelijke deugden moeten beoefenen, wat wil zeggen: stipt ter kerke gaan en zich vooral verre houden van mansvolk. Wanneer dochter Adrienne verliefd wordt op Raymond, ontsteken de drie hellevegen in verontwaardigde toorn. Raymond is een rijke hereboer, die voortdurend achter de meisjes aanzit en constant aan de boemel is. Die Ray-

mond brengt het hoofd van de arme Adrienne compleet op hol. In het geheim worden minnebrieven uitgewisseld; smachtend zit Adrienne voor het raam; soms ziet zij haar Raymond voorbijrijden, maar openlijk voor haar liefde uitkomen, dat kan en mag zij niet. Dat zouden de tantes onder geen enkel beding toelaten.

Inmiddels gaan de rodels hun gang. De verliefdheid van Adrienne kan niet langer verborgen blijven. Als Raymond en Adrienne tenslotte besluiten er vandoor te gaan, barst het drama los.

Over deze verfilming van het boek van Buysse, niets dan lof. Het door Rudy Geldhof geschreven scenario is perfect, de fotografie uitstekend en de vertolking levensecht. Schitterend is Dora van der Groen als Clémence, de woordvoerster en mentor van de drie tantes.

(J.B.)

BRT - T.V. - 1 20.35 u.

Tantes heet de televisiefilm, die de BRT vanavond in de reeks **Made in Vlaanderen** op het scherm brengt. Eerder deze maand zond de BRT in dezelfde reeks **De burgemeester van Veurne** uit naar de roman van Simenon. Maar **Tantes** is stukken beter dan **De burgemeester**: beter gespeeld, knapper verfilmd, levensechter. Kortom: **Tantes** (verfilmd door Juul Claes) steekt met kop en schouders uit boven **De burgemeester van Veurne**, wellicht omdat het gelijknamige boek van Cyriel Buysse uit 1924, waarop de film is gebaseerd, zich perfect voor de verfilming leende. Buysse: dan weet de kijker meteen waarover het gaat: een realistische zedenstudie, die zich afspeelt in een milieu waarmee de schrijver van huis uit vertrouwd was: het milieu van de plattelandsbourgeoisie bij het begin van deze eeuw, ergens in Vlaanderen. De sfeer is pessimistisch en het verhaal loopt als een trein. Uitgebreide natuurbeschrijvingen komen er niet aan te pas en het accent ligt op de actie. Karakters van de hoofdpersonages worden niet in het lang en in het breed ontleed; er is geen plaats voor diepzinnige bespiegelingen.

Centraal staat de familie Dufour anno 1920: vader, zoon en drie ouder wordende jonge dochters. Een gefortuneerde familie van aanzien, plattelandsnotabelen als het ware, levend van hun rente, omringd door een schare meiden en knechten. De dag wordt vervuld met jagen en souperen. «Viveurs» zijn het, om een woord van Buysse te gebruiken. Er wordt vaag aan politiek gedaan en, zoals dat hoort, worden de christelijke plichten

BRT verfilmde sterke sfeerroman van Cyriel Buysse:

„TANTES”

In de reeks „Made in Vlaanderen” (voor de BRT gedraaide Vlaamse films), brengt de Vlaamse Televisie op zondag 28 oktober aanstaande de tv-film „Tantes”, naar het gelijknamig werk uit 1924 van Cyriel Buysse.

Voor wie z'n literatuurgeschiedenis nog een beetje kent zal dit misschien reden geven tot het optrekken van wenkbrauwen: uit de oude doos?

Als gegeven misschien wel, maar dat wil nog niet zeggen dat het hier om een stoffig product zou gaan, integendeel zelfs.

Want ondanks de wat morbiede sfeer die rond het verhaal hangt (het gaat inderdaad ook om in zwart gestoken oude vrijsters) heeft regisseur Juul Claes, geholpen door het scenario van Rudy Geldof een moderne verfilming van een verhaal uit de jaren twintig afgeleverd. Waarbij als vanzelfsprekend (tegenwoordig toch) veel te danken is aan het uitgelezen gezelschap actrices dat hier vooral naar voor treedt.

Volgens kenners mag „Tantes” worden gecatalogeerd als een hoogtepunt in het romancoeuvre van Buysse, zeker doordat hierin de auteur de volle maat van z'n psychologisch uitbeeldingsver-

mogen aanwendt. Afijn, dat schreef men toch jaren na zijn dood, want tijdens z'n leven genoot Buysse dergelijke bewoordingen van erkenning niet. Het draait hier om twee keer drie hoofdfiguren: drie oude vrijsters (met uiteraard veel gespaard geld) hebben evenveel nichtjes die nog ongetrouwd zijn en over de twintig, zodat ze niet veel kans maken op een huwelijk.

Het is een ongeschreven code in het gezin Dufour dat kandidaat-vrijers geen kans maken, want die zullen toch alleen maar aangetrokken zijn door erfeniskansen (en voor de rest zijn mannen niets waard, want op zoek naar lustobjecten)...

Zoon Max Dufour is dan weer een tegenstelling in deze onuitgesproken redenering want hij moet toch het geslacht Dufour voortzetten en dus alle kansen daartoe krijgen. Hij heeft rechten gestudeerd, zoals dat in een goed bourgeoismilieu, waar men „Frans met haar op” pleegt te spreken, passend is. Hij heeft zelfs hoge politieke

ambities, volksvertegenwoordiger of zo.

Max mag dus wel trouwen en het prille geluk van z'n vrouwtje Marie doet de dochters Dufour dromen van „ooit eens”, al weten ze instinctief dat alle kansen bij voorbaat zullen worden afgeremd. Zo wordt hen uitdrukkelijk verboden contact te hebben met de neven van Marie, want dat zijn losbollen, die paardrijdend hun tijd verdoen (en wie weet wat nog meer...). En ze mogen zeker niet omkijken naar meneer Raymond van de boerderij, want deze jonge hereboer-vrijgezel is niet alleen een losbol, die is zeker uit op het fortuin van de tantes van Dufour.

Er mag overigens niets worden gedaan of zelfs bedacht, dat de wrevel van de tantes zou kunnen opwekken. Zo is het wel goed dat Max en Marie op huwelijksreis naar Rome zijn geweest (om de Paus te zien), maar over het frivole Parijs en over het mondaine leventje aan de Middellandse Zee mag met geen woord worden gerept.

Zelfs het feit dat de jonge Marie al na luttele tijd zwanger is (!) wordt met een vermanende blik van hoofdtante Clémence aanhoord. Zo vlug al...

Maar dat is nog niets vergeleken bij wat de 28-jarige Adrienne overkomt, die losbol van een Raymond is toch wel op haar verliefd geworden en dringt aan op verkiezing, wat alvast via briefjes van de koetsier en de tuinman op gang komt.

Adrienne ziet ineens de kans om uit het toekomstperspectief van de oude vrijster te ontsnappen, daarbij stilzwijgend aangemoedigd door zus Clara die op het einde het zelfs aanquirt te revolteren - openlijk.

Maar eer dat zover is, heeft een drama plaatsgevonden dat het lot van Adrienne voor altijd bezegelt: zij zal worden opgesloten in een instelling, voor altijd genegeerd door haar vader.

Adrienne namelijk had plannen gemaakt om er met Raymond van door te gaan, maar de spanning werd te groot en in haar hoofd is iets geknapt. Ze

schreeuwt en huilt het hele dorp bij elkaar en dit soort schandalig gedrag is uitermate slecht voor de carrière van Max — die dan ook een nederlaag leidt bij de verkiezingen.

Daarmee treedt bij Buysse alles weer in de orde der voorbestemdheid en zijn de meisjes Dufour op weg om even zellouze oude tantes te worden, als hun tantes.

In „Tantes” valt de schitterende vertolking op van zowel Dora Van der Groen (Clémence) als Denise Deweerdt (Estelle) of Emmy Leemans (Victoire). En van hun „jongere” uitgaven, de actrices Tessa Moerenhout (Clara), Sien Eggers (Adrienne) en Loes Van den Heuvel (Edmée).

Herbert Flack zien we als hereboer Raymond en Peter Rouffaer als z'n tegenpool, de laffe, onderdanige Max. Alex Willequet is hun ruggegraallose vader en Hilde Van Haesendonck het kindvrouwtje Marie.

Jenny Tanghe, andermaal op haar best als huisbewaarster Manse, wordt geassisteerd door Machteld Ramoudt; verder zien we ook nog Walter Cornelis, Ugo Prinsen, Johan Van der Bracht, Frans Vercammen, enz.

r. rentmeesters

Wanneer het geld het leven beheerst

Ik trap open deuren in wanneer ik zeg dat literatuurverfilmen aartsmoelijk is, vooral wanneer het gaat om hoogstaande romans, waarin poëtische beschrijvingen en karakteruitdagingen even belangrijk zijn als het verhaal zelf. Bij het bekijken van «Tantes», een van de meesterwerken van Cyriel Buysse, zoals dat door de BRT zondagavond 28 oktober e.k. na «Sportweekend» wordt uitgezonden, lijkt deze stelling, niet op te gaan. Zelfs na lectuur van de roman, die model stond voor deze geslaagde-tv-film, krijg je niet de indruk dat scenarist Rudy Geldhof en realisator Juul Claes de auteur uit het begin van deze eeuw enig onrecht hebben aangedaan. Integendeel.

Dat deze slechts ogenschijnlijk eenvoudige opdracht uitstekend afgelopen is en een uitstekend filmprodukt uit de buis kwam, is uiteindelijk het resultaat van een optimaal samenspel van zowat alle elementen van een speelfilm: gegeven (Buysse), scenario (Geldhof), regie (Claes) met uiterste zorg voor het beeld (cameraman Ralf Boumans) en vooral een optimale rolbezetting maken van deze «Tantes» een van de hoogste-

punten van het lopende BRT-dramaseizoen.

Het verhaal zelf is van een vertederende eenvoud. Buysse boeit echter vooral door de juiste schildering van de personages in een voortdurende parallel-lopende situatie. Het gezin Dufour, burgerlijk in de hoogste graad, wordt beheerst door het geld. Niet zozeer het eigen bezit, maar de te verwachten erfenis. Die erfenis moet komen van drie steenrijke tantes, de zussen van vader Dufour (uitstekende Alex Wilequet).

Voorlopig zijn die drie, weliswaar oude vrijsters nog verre van dood. Zij bepalen dan ook het leventje binnen het gezin: alles reilt en zeilt er volgens de normen opgelegd door Clemence, Estelle en Victoire, omdat die tantes voortdurend dreigen hun testament te hermaken, wanneer hun wensen niet worden ingewilligd.

Zoals de vorige generatie heeft vader Dufour vier kinderen: een zoon en... drie dochters. De zoon Max (Peter Rouffaer) geeft de indruk door zijn huwelijk uit te zullen breken. Maar na avontuurlijke wittebroodsweken aan de Rivierra en «bij de Paus», gaat hij een even burgerlijke koers varen en voelt men dan al de dreiging van de «nieuwe tantes» Clara, Adrienne en Edmée.

Vooraleer het echter zover is zal nog een uitbraakpoging ondernomen worden door Adrienne (een schitterende prestatie van Sien Eggers), die in een bewogen

liefdesavontuur verwickeld geraakt met hereboer Raymond (Herbert Flack), vrijgevochten tegenpool van broer Max en als dusdanig in de ogen van de tantes een onaanvaardbare huwelijkskandidaat. Dit verhaal vormt eigenlijk de basisstructuur van de tv-film, die dan zonder schroom een «bittere love-story» mag genoemd worden.

De verfilming van dergelijk gegeven staat of valt met de vertolking. Zoals ik hoger al zei is die in «Tantes» optimaal.

Kan men zich voor de drie oude tantes een beter trio indenken dan Dora Van der Groen, Denise Deweerdt en Emmy Leemans. Dora Van der Groen is geknipt voor de bazige, schijnbaar gevoelloos en volkomen levend volgens haar «principes». Als Estelle vormt Denise Deweerdt een nodig tegenwicht. Zij is menselijker, warmer, maar passief geworden na een onuitgesproken liefdesavontuur, dat mogelijk gelijkenissen kan vertonen met de gebeurtenissen van Adrienne. Ten slotte is er Emmy Leemans in de rol van

Victoire, volkomen afhankelijk van Clemence, geestelijk en lichaaamlijk tegelijk het prototype van een mens, die niet geleefd heeft.

En dan zijn er de «toekomstige tantes». Als Clara maakt Tessy Moerenhout zich «con brio» op om de taak van tante Clemence over te nemen. Loes Van den Heuvel gaat als Edmée nu al in het voetspoor lopen van tante Victoire. En dan is er Sien Eggers als Adrienne.

De jongste seizoenen liep de actrice al herhaaldelijk in de kijker met opvallende prestaties in de

Koninklijke Vlaamse Schouwburg te Brussel. Wat zij echter in deze moeilijke opgave voor mekaar brengt is gewoon verbluffend. Zij slaagt er in het allesbehalve «actuele» personage van een getormenteerde jonge vrouw die door de liefde verteerd wordt, vandaag aanvaardbaar te maken. Mede dank zij haar volgehouden prestatie wordt het verhaal van Buysse, dat gemakkelijk belachelijk zou kunnen overkomen, ook nu aangrijpend tot ontroerend.

Hugo MEERT

LUISTER DOEG

Literatuur en dus vrijzinnig links?

Net als een paar weken geleden moeten wij er aan herinneren dat er ook nog programma's zijn. De jongste tijd komen radio en televisie herhaaldelijk in het grote nieuws. Niet omdat er den volke iets belangrijks wordt geboden, niet omdat de omroep een initiatief heeft genomen dat het kijk- en luisterpubliek een stukje rijker gaat maken en de media aldus in dienst worden gesteld van de hele gemeenschap, maar omdat de commercie het beeldscherm wil veroveren. Om de een of andere reden wordt dat belangrijk genoeg geacht, om de bevolking in beweging te brengen. En nog erger: het feit dat niet-openbare radio's officieel zullen mogen werken en zelfs etherreclame zullen mogen uitzenden, wordt met zoveel tamtam verkondigd, dat het wel lijkt of dit belangrijk is. Intussen mag gehoopt worden dat indien het ooit tot iets komt met die onvrije radio's (die immers de slaaf zijn van allerlei commerciële mannetjes achter de schermen, niet het minst uit de wereld van de lichte muziek en zelfs van de politiek — maar op het stuk van volksverlakkerij komt dat ongeveer op hetzelfde neer) dat dan paal en perk wordt gesteld aan het wild geraas en aan deze belangrijkste factor in de ethervervuiling in deze tijd.

Programma's dus. En dan allereerst even zeggen dat „Tantes” naar Cyriel Buysse in elk opzicht een heel goede beurt van de TV-dramadienst is geweest. Door en door Vlaams en toch niet ouderwets-versleten. In die literaire dingen van vroeger steekt vaak meer universeels dan men wellicht vermoedt. Dat is met Ernest Claes ook al een paar keer prachtig bewezen. Al bij al komt het neer op goed drama, met herkenbare mensen — en dan doet het er weinig toe, of het werken zijn van vroeger (wat al snel tot „heimatliteratuur” wordt verlaagd) en of de auteur rechts (dus katholiek) was of iets anders.

Aan dat laatste moest ik denken, toen ik keek naar het „literair” gesprek over boeken in Vlaanderen, in de jongste aflevering van „Wie schrijft die blijft”. Ik heb mij daar behoorlijk geërgerd aan het clubje Vlaamse gesprekspartners, dat kennelijk eenzijdig rapporteerde over wat in Vlaanderen gebeurt. Tenminste, buiten het eigen linkse dan wel vrijzinnige kringetje werd zelfs niets vermeld. De pers blijkt aan boek en literatuur geen aandacht te besteden, laat staan christelijke kranten of tijdschriften. Dat klonk allemaal heel lijsig links. Ik hoop dat de TV-directie en de leiding van de Kunstzaken er zich van bewust zijn, dat er in Vlaanderen hier en daar een paar intelligente mensen rondlopen die het snel door hebben, indien bv. op dit ruime literaire vlak, bewust eenzijdig wordt gepraat door mensen die met veel woorden de vrijheid preken en graag de beperktheid van het oude katholieke Vlaanderen aanklagen, maar die (op een paar woordjes na en dan nog) in hun analyses beslist niet onbewust blijk geven van kleinzieligheid en geestelijke onverdraagzaamheid. O.m. door het doodzwijgen van alles en iedereen wat niet in hun kraampje past. En die bij voorkeur het eigen nest bevuilen en Nederland nodeloos ophemen tot ongekende hoogten. Er zijn ook objectieve kijkers die (kunnen) lezen. Wil de BRT daar a.u.b. rekening mee houden?

Een goed woord nog voor de vier afleveringen van „Ik kom uit Therapie”. Het was duidelijk dat ook in de vierde aflevering een gesprek „gespeeld” werd (uiteraard op basis van authentiek materiaal) maar er stak ook indringend-menselijk getuigenis in van betrokkenen. Misschien heeft dit initiatief een aantal kijkers toch een zeker inzicht verschaft in wat therapie is. Hoewel, telkens met een speelfilm op het andere net... En dan moeten wij ons volgende week nog eens afvragen, hoeveel werk Vlaamse politici besteden aan het bevorderen van commerciële TV en het beknootten van het BRT-budget.

KLJCKER

Made in Flanders

«Tantes» naar Cyriel Buysse

Dat de grimmige roman van Cyriel Buysse zestig jaar na publicatie nog niets van zijn kracht heeft ingeboet, bewees de tv-film van scenarist Rudy Geldhof en regisseur Juul Claes. Die onthielden hiervan het essentiële maar kozen alleszins voor een romantischer versie van de feiten en voor een minder geleidelijke opeenvolging van conflictsituaties waarmee Buysse zijn personages tevens niet zo rechtstreeks confronteert, want zoveel macht gunt hij hen niet.

Voor al de functie van de natuurbeschrijvingen, in de roman geïntegreerd als een koor dat de gemoedstoestand van de protagonist zou verduidelijken, werd danig ingekort en meestal vervangen door een muzikale beklemtoning die dan ook voor een indringende sfeer zorgde. Het pessimistisch realisme van Buysse kwam goed uit de verf, zij het op een soms nog net niet caricaturale manier en met de klem-

toon op kerkenlijke bijeenkomsten, zonder dat deze echter de door de auteur gesuggereerde, zinnelijke compensatie weergaven.

Als acteursprestaties was dit gewoon van internationaal formaat: een opmerkelijke Dora van der Groen als tante Clémence, de schikgodin met het testament, een ietwat ziekelijker Adrienne in de gestalte van Sien Eggers, en Herbert Flack kwam getormenteerder over dan de levensgenieter Raymond met wie een afstandelijk auteur als Buysse dan toch sympathiseert.

Minder dubbele bodems en meer romantiek dus. Wellicht was dit een filmische noodzaak die hoe dan ook niet verhinderde dat het noodlottig parallelisme ofte wel de wet van de herhaling die zowat de structuur van de roman bepalen, heel overtuigend in beeld werd gebracht. Liefst meer uitzendingen als deze... Dan zal men tenminste niet meer, zoals Willem Kloos destijds, de verontschuldigende term «ofschoon» hoeven te gebruiken om hetzij een publicatie «in het Vlaamse taalcigen» te verdedigen of een film van eigen bodem.

Lucienne STASSAERT

Tantes

De populaire drama-rubriek *Made in Vlaanderen* is aan herhalingen toe: even op adem komen na het succes van de uitstekende docu-reeks *De Bossen van Vlaanderen*, die niet alleen meer dan 1 miljoen kijkers trok, maar bovendien vorige week inzake waardering (een aspekt dat in de strijd om de kijkers wel eens vergeten wordt) een vierde plaats haalde met niet minder dan 83 %, wat uitermate veel is.

Eenzelfde belangstelling én waardering is jaren geleden, toen de BRT-televisie met veel ijver (en weinig geld) aan de lopende band televisiefilms draaide, ongetwijfeld ook de televisiefilm *Tantes* te beurt gevallen. De film, naar een verhaal van Cyriel Buysse, was niet meteen een meesterwerk, maar het mag opvallend heten dat de film destijds op het Televisiefestival van Monte-Carlo nogal wat waardering oogstte: een door en door Vlaams sfeerbeeld uit de jaren twintig blijkt ook een buitenlands publiek te boeien.

Toeval of niet, het scenario is, net als *De Bossen van Vlaanderen*, van de hand van Rudy Geldhof. De regie berustte bij Juul Claes. Het portret van een kinderrijk burgergezin dat gedomineerd wordt door drie tantes — in zoverre dat geen dochter het mag wagen zich op het pad der liefde te begeven. Wanneer dit toch gebeurt, is de tijd van handelen gekomen voor de drie actrices die de tantes heel aardig gestalte gaven: Dora Van der Groen, Denise Deweerdt en Emmy Leemans. (HDJ)

Tantes. TV1, zondag 20.30.